

BOK- RECENSIONER

Ny lärobok i hygien

"Hygien" under redaktion av Lars Friberg och Hans E. Ronge. Scandinavian University books, Svenska Bokförlaget, Stockholm 1964, 475 sidor, 78 kronor.

Karolinska Institutet fick 1874 landets första professur i allmän hälsovårdslära, samma år som den första hälsovårdsstadgan lades fram. Under de närmaste decennierna därefter följde en intensiv saneringsverksamhet på vatten- och renhållningshygienens område. Den profylaktiska idén spred sig till andra områden av hälsovården, bland annat började ett arbetarskydd växa fram i form av sociala åtgärder av reglerande och kontrollerande art samt vidgad yrkesmedicinsk forskning och kunskap. Såväl den bostadshygieniska standarden som näringshygienens uppmärksammades. Därtill anslöt sig senare betydande sociala och socialmedicinska reformer. Parallellt med denna utveckling uppkommer dock ständigt nya hälsoproblem. Den kraftigt ökade industrialiseringen, motorismens och flygets enorma utveckling samt den tilltagande urbaniseringen medför ständigt tillkommande nya hälsorisker orsakade av nya miljöfaktorer av såväl kemisk som fysikalisk natur.

Hygienens första stora arbetsuppgift blev att bekämpa orenligheten i samhället. Som medicinskt

forsknings- och undervisningsämne täcker den numera ett betydligt större arbetsområde. Den kan lämpligen karaktäriseras som vetenskapen om de yttre faktorerna i människans av natur och kultur betingade omgivning, vilka inverkar på det allmänna hälsotillståndet och om de preventiva och konstruktiva åtgärder, som kan vidtagas för att förbättra denna omgivning.

Som framgår av denna resumé av ämnets utveckling och nuvarande omfattning torde det vara omöjligt för en enskild författare att i en lärobok täcka hela detta område. Den nu utgivna läroboken innehåller väsentliga bidrag av aktiva forskare och lärare inom hygienens olika delområden. Ämnet hygien förekommer i medicinarutbildningen och som ett delämne — teknisk hygien — i utbildningen av civilingenjörer. Även andra grupper, som har sitt arbetsfält helt eller delvis förlagt till hygienens område t ex lärare i biologi, arkitekter, byggnads- och VVS-ingenjörer, livsmedelstekniker samt distriktssköterskor och hälsovårdsinspektörer torde behöva ett uppslagsverk av detta slag.

Arbetet är välredigerat och överskådligt. Illustrationsmaterialet förstklassigt. Större tabeller har förtjänstfullt hänförs till en speciell bilaga. Innehållsförteckningen är överskådlig, men tar trots detta med väsentlig detaljinformation. Sakregistret är mycket detaljrikt och underlättar användningen av boken som uppslagsverk.

Framställningen har indelats i fem huvudavdelningar om fysikaliska, kemiska och biologiska miljöfaktorer, om praktisk hälsovård samt om hälsovårdens organisation och administration.

Det finns ingen anledning att i denna anmälan ingå på detaljgranskning av de olika expertavsnitten. Samtliga kännetecknas av ett ledigt och lättillgängligt framställningssätt av något annat slag

än det man brukar finna i gängse läroböcker. Något som förvånar är att en del författare citerar förhållandevis gammal litteratur i de till varje kapitel hörande litteraturlösteckningarna. Andra författare väljer att citera vetenskapliga monografier inom delar av de områden, som beskrivs i kapitlen. Även om denna bok är utomordentlig så finns det mycket goda moderna utländska motsvarigheter, som den vetgirige skulle vilja forska vidare i. Denna obetydliga skönhetsfläck torde lätt kunna rättas till i nästa utgåva.

S. Åke Lindgren

Suicide and Scandinavia

HERBERT HENDIN

Grune & Stratton Inc. New York, 1964.

xii + 153 sid. \$ 4.75.

Eisenhowers uppmärksammade tal, i vilket han berörde självmordsfrekvensen i Sverige, var måhända orsak till men sannolikt snarare symtom på ett intresse i Amerikas Förenta Stater för våra förhållandevis höga självmordssiffror. Ett symtom på intresse för Skandinavien och självmordsfrekvensen i de skandinaviska länderna är också Hendins nyligen utkomna arbete med ovan angiven titel. Det bör dock påpekas, att de delar av boken, som avhandlar Sverige och Danmark, bygger på tidigare publicerade uppsatser, medan partiet rörande Norge samt vissa slutsatser och sammanfattande åsikter är tidigare opublicerade.

Utgångspunkten för Hendins arbete har varit tvåfaldig. Dels har han frapperats av det anmärkningsvärda förhållandet, att de tre nämnda skandinaviska länderna, ehuru i många avseenden likartade, företer vissa olikheter i avseende på självmordsfrekvens: Danmark och, särskilt på senare tid, Sverige

har höga självmordssiffror (omkring 20 självmord per 100 000 invånare) medan Norge har påfallande låga siffror (omkring 7,5 per 100 000 invånare). Dels menar han med viss rätt, att i Skandinavien publicerade arbeten rörande självmord väsentligen sysslar med statistiska och sociologiska frågeställningar och redogörelser, medan psykodynamiska frågeställningar i viss utsträckning försumats. Han menar, att studium av folken i de skandinaviska länderna i allmänhet och räddade självmördare i synnerhet, från psykoanalytisk utgångspunkt, kan tänkas ge en förklaring till de nämnda olikheterna i självmordsfrekvens och därigenom kasta litet ljus på självmorden och deras orsaker också i andra länder.

Hendins tillvägagångssätt har varit det, att han under ett par års vistelse i de skandinaviska länderna har "psykoanalyserat" ett antal fall av självmordsförsök, 25 i varje land, varvid han sett varje patient mellan 5 och 25 gånger. Därjämte har han på liknande sätt studerat personer, som ej gjort suicidalhandlingar. Innan hans resultat och slutsatser refereras här, må några kritiska synpunkter på hans arbetssätt anföras.

Författaren kallar sin studie psykoanalytisk och synes bekänna sig till Freud, åtminstone med "munnen" eller rättare "skrivmaskinen". Således säger han, att det första betydelsefulla psykologiska inträngandet i suicidier kom från Freud(!), men han medger i samma andedrag, att Freud inte sysslade direkt med suicidalproblemet och beskrev endast en patient, som verkligen gjort suicidalförsök, och på annat ställe säger Hendin, att studiet av deprimerade patienter icke kan användas som substitut för den direkta undersökningen av suicidalpatienter.

Vid den i Danmark utförda undersökningen synes samtalen ha

förts på engelska, medan av de svenska patienterna hälften intervjuats på engelska och hälften på svenska. Även om Hendin använt sig av bl. a. drömskildringar, synes det recensenten litet pretentiöst att mena, att den använda vägen är "psykoanalys". Snarare är de allmänna tankegångarna och författarens slutsatser färgade av hans psykoanalytiska inriktning, och detta märker man givetvis ständigt.

Det är kanske på grund av denna sin inställning Hendin nöjer sig med att ange ungefärliga och ibland genom sin ofullständighet delvis felaktiga sifferuppgifter och försummar de slutsatser man kan nå fram till med exaktare och mera detaljanalyserade frekvenssiffror. Detta låter sig emellertid försvaras av hans nyssnämnda åsikt, att dessa sidor av suicidproblemet avhandlats av andra, varför han mera helhjärtat velat ägna sig åt de psykodynamiska synpunkterna.

Som av ovanstående framgår, har Hendin studerat suicidalförsök och via dessa ofullbordade handlingar sökt dra slutsatser om suicidier. Att ett material av suicidalförsök skiljer sig från en population av suiciderade är ett känt och av många omvitnat förhållande. Det framgår enklast, om man ser på materialens sammansättning i avseende på t. ex. kön eller ålder: antalet suicidier bland män är här i landet ungefär 3 ggr så stort som antalet suicidier bland kvinnor, medan suicidalförsök är åtminstone lika vanliga bland kvinnor som bland män, och vidare tilltar antalet suicidier med stigande ålder (bortsett från de allra högsta åldersklasserna) om hänsyn tas till åldersgruppernas storlek, medan suicidalförsök är vanligast i yngre medelåldern. Slutsatser, dragna genom studier av personer, som begått suicidalförsök, kan därför inte utan vidare antagas gälla för suicidier. Hendin diskuterar detta problem helt korrekt men anger sedan ej karaktären hos de

av honom studerade fallen och suicidalhandlingarnas allvarsgrad på sådant sätt, att man kan bedöma slutsatsernas värde.

Trots de metodologiska bristerna har han emellertid kommit fram till slutsatser, som är intressanta och värda att studera, även om han inte lyckats nå fram till något övertygande skäl till Norges låga självmordssiffra. Hans slutsatser rörande den psykodynamiska bakgrunden till suicidier i de tre länderna kan måhända kort sammanfattas på följande sätt.

I *Danmark* är barnen förhållandevis beroende av sina föräldrar. Därtill är danskarna vulnerabla, tenderar att reagera med depression, om detta beroende hotas, varjämte danskarna tenderar att kontrollera sina aggressioner på ett sätt, som medför skuld känsla och kan ge upphov till suicidalhandling.

Bakgrunden till att *Sverige* numera har självmordssiffror i samma nivå som de danska är en annan. Här frigörs barnen i stället anmärkningsvärt tidigt från sina mödrar. Detta leder till en strävan efter karriär, som vid misslyckande kan leda till självmordshandling. Till detta kommer en bristfällig emotionell utveckling, som bl. a. medför mindre hänsynstagande till efterlevande barn. Detta bidrar till kvinnornas höga självmordssiffra, liksom också männens attityd i äktenskapet är ägnad att minska kvinnans självkänsla i så hög grad, att det kan leda till självmord.

Beträffande anledningen till *Norges* låga självmordssiffra anför Hendin, att de norska barnen ej är så beroende som de danska men å andra sidan finner man inte samma aggressionskontroll som i Danmark utan mera av en frigjord aggressivitet, vilken i förening med avsaknaden av de för svenskarna typiska emotionella bristerna gör jordmånen mindre gynnsam för suicidalhandlingar. Barnuppfostran

medför ej, såsom i Danmark, uppkomst av skuld känslor, och de norska kvinnorna har inte samma problem som de svenska, när det gäller att "hålla fast" männen, varjämte de är mindre vulnerabla vid eventuell förlust av den manliga partnern. Detta är några av de faktorer, som anföres som underlag för skillnaden mellan de norska siffrorna å ena sidan och de danska och svenska å den andra.

Alkoholens roll diskuteras huvudsakligen i samband med den norska undersökningen, även om existensen av detta problem i de övriga länderna nämnes. Dess betydelse för självmordssiffrorna borde nog motivera en utförligare skildring av förhållandet i Sverige. Emellertid har ju Hendin små utgångsmaterial i de tre länderna, och det kan mycket väl slumpa sig så, att han fått med flera fall med alkoholproblem i det norska materialet än i de övriga, ett exempel på hur den av författaren använda metoden (individuella undersökningar av ett relativt fåtal fall med underlåtenhet att i önskad omfattning ta hänsyn till statistik från större material) kan leda till felaktighet eller ofullständighet i avseende på resultat och slutsatser.

När det gäller framtiden anför Hendin för Sveriges del pessimistiska tankegångar: så länge det består en tendens till tidig modern barn separation med dess deletära effekt på affektutvecklingen och så länge prestationsförväntningarna förblir höga hos svenskarna, kommer den svenska självmordssiffran att stiga. Författaren medger dock den spekulativa naturen hos detta uttalande, som anföres avslutningsvis i den tankeväckande och intressanta boken, väl värd att studeras av skandinavisk publik, även naturligtvis av dem som ej helt kan dela hans tankegångar. Kvar står, att boken på värdefullt sätt kompletterar de från de skandinaviska

länderna själva utgångna arbetena inom ämnesområdet.

K. G. Dahlgren

Suède ses Assurances Privées et son regime de Sécurité Sociale

**Svenska Försäkringsbolags
Riksförbund, Upplysningstjän-
sten, Strandvägen 5 B, Stock-
holm.**

Broschyren "Sweden its Private Insurance and Social Security" som utgavs 1963 av Försäkringsbolagens Upplysningstjänst har nu fått en fransk motsvarighet. Den nya utgåvan har samma författare, vice verkställande direktören i Svenska Försäkringsbolags Riksförbund, Harry Molén. Den engelskspråkiga versionen har väckt ett betydande intresse. Den franska upplagan förväntas bli i motsvarande mån till

nytta i Frankrike för och franska besökare i Sverige.

Utländska resenärer i Sverige utgörs inte bara av turistande semesterfirare. Många kommer i affärer eller för att få kännedom om våra levnadsbetingelser och sociala förhållanden. Även turister och affärsmän vill veta en del om välfärdsstatens kännetecken. Intresset präglas härvid inte minst av undran och nyfikenhet, hur den privata företagsamheten kunnat överleva och samordnas med en sedan 30 år pågående socialisering. Till belysning härav lämpar sig väl en redogörelse för det privata försäkringsväsendets anpassning till socialförsäkring och socialvård i Sverige.

Det här omnämnda arbetet ger en god uppfattning om det privata försäkringsväsendet liksom en översikt av principerna för den allmänna sjuk- och pensionsförsäkringen.

Keramik som terapi och hobby

UGNAR, DREJSKIVOR m. m.

Rikhaltigt lager av
GLASYRER, FÄRGER, OXIDER,
LEROR, UGNSTILLBEHÖR etc.

EXPORT & IMPORT

AB KERAMIK

Tel. 08/10 71 17, Box, 7283, STOCKHOLM 7